

Handlingsplan mot våldsbejakande extremism

Övergripande inriktningsdokument

Åstorps kommun

2017

DNR KSFD 2017/323

Beslutad den 2017-11-22
av Kommunstyrelsen

**”Våldsbejakande extremism handlar om att bruka våld som medel för
att förverkliga extrema åsikter och idéer”**
(Nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism)

Sammanfattning

Oavsett inriktning och nivå av extremism berör det alltid människor - individen ska vara i centrum, inte ideologin. Med tillit, respekt och genom att se möjligheter skapas bra förutsättningar för att nå goda resultat. Om det i vissa situationer är befogat att agera på ett kraftfullt sätt ska vi göra det – men alltid vara ytterst tydliga med att det är handlingen som är förkastlig – inte individen.

I vårt förebyggande arbete måste detta utgå från ett flertal fronter med förebyggande, främjande och motverkande insatser utifrån våra verksamheter idag. Inom förvaltningarna ska arbetet vara väl implementerat och känt av samtliga medarbetare. Här krävs ett tydligt och engagerande ledarskap från chefer på alla nivåer.

Genom att vi tillvaratar våra resurser och all den kompetens som finns samlad kommer vi kunna kraftsamla när det behövs – och sätta in rätt stöd vid behov. Att lägga tid, engagemang och ekonomiska medel på social hållbarhet innebär en klok och god investering för kommunen och dess invånare – både på kort och lång sikt. Allt satsat inom förebyggande arbete innebär besparingar i framtiden oavsett om det gäller tvångsåtgärder, insatser och människors hälsa.

Handlingsplanen ska understödja vårt arbete mot våldsbejakande extremism och vara en grund i vårt mål att kommunen är en trygg plats där människor känner sig inkluderade, lever bra och deltar i samhällsutvecklingen på olika sätt.

1. Bakgrund

1.1 Inledning

Med våldsbejakande extremism avses personer och/eller grupper som brukar våld i syfte att främja sina politiska och/eller religiösa ståndpunkter. Mest aktuella grupperingar är den högerextremistiska vit makt-miljön, den vänsterextremistiska autonoma miljön och den våldsbejakande islamistiska extremistmiljön.

Våldsbejakande extremism är ett samlingsbegrepp för rörelser, ideologier eller miljöer som inte godtar en demokratisk samhällsordning och som ser våld som ett redskap för att uppnå ett ideologiskt mål.

Att förebygga existensen av våldsbejakande extremism är av väsentlig betydelse för att förhindra att odemokratiska krafter får fäste i samhället. Detta kräver ett synnerligen väl fungerande och långsiktigt samarbete mellan alla aktörer som berörs av frågan – offentliga verksamheter och civilsamhället. Kommuner, polis, säkerhetspolis, landsting, trossamfund, idrottsföreningar, m.fl – alla är viktiga komponenter till att gemensamt arbeta mot våldsbejakande extremism.

1.2 Syfte

Syftet med handlingsplanen är att:

- öka kunskapen om begreppet våldsbejakande extremism
- tydliggöra vilka fokusområden som arbetet ska bedrivas inom
- visa på vikten av att agera och reagera tidigt

1.3 Mål

Målen med handlingsplanen är att:

- Åstorp kommun ska verka aktivt mot våldsbejakande extremism och i god tid kunna motverka radikaliserings och hantera ett läge där en kommuninnevånare ser våldsbejakande extremism som utväg.

2. Genomförande

2.1 Ansvar

Ansvar för att leda och samordna kommunens arbete med att förebygga våldsbejakande extremism ligger inom kommunstyrelsens ansvarsområde, under funktionen säkerhetschef. Kommunens kontaktperson externt och internt är säkerhetssamordnaren.

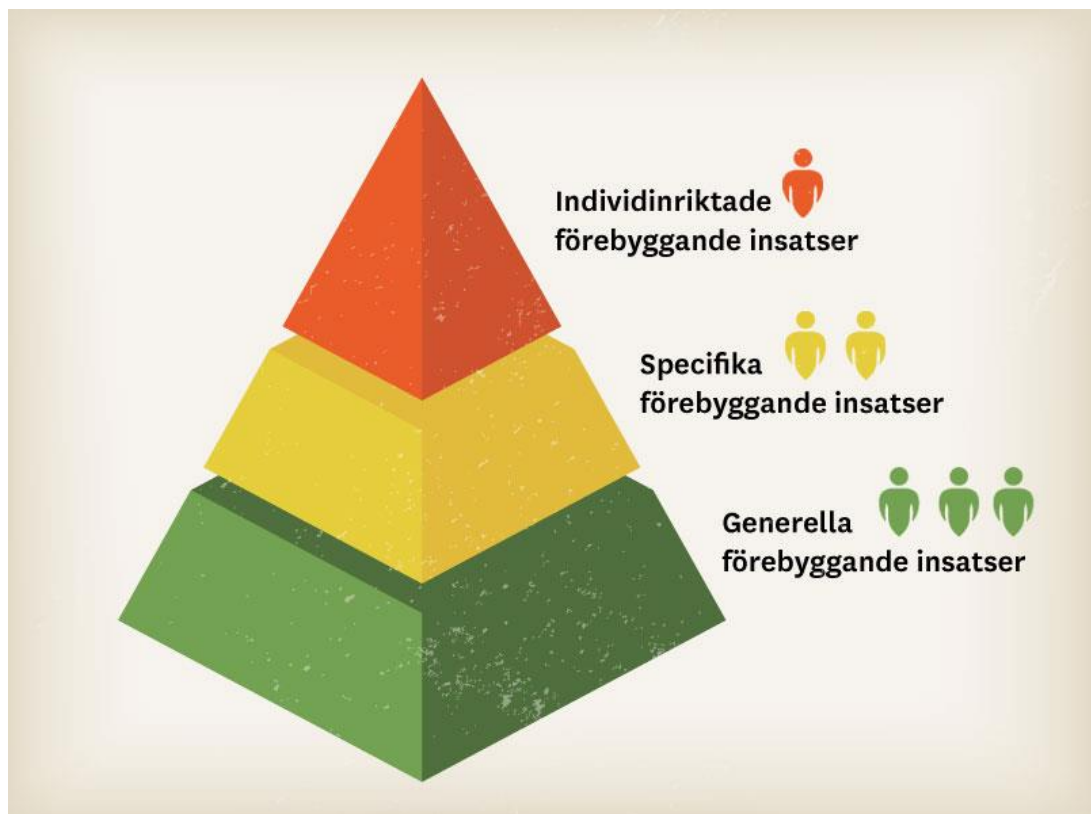
Samverkan ska ske med andra berörda verksamheter inom kommunens verksamheter och berörda aktörer utanför den kommunala organisationen.

2.2 Förebyggande arbete

Det krävs en mängd åtgärder för att verka mot våldsbejakande extremism. Utbildning och spridande av kunskap, dialog och samverkan mellan olika aktörer i samhället är nödvändigt för att förebygga och motverka att den våldsbejakande extremismen får fäste i Åstorp kommun.

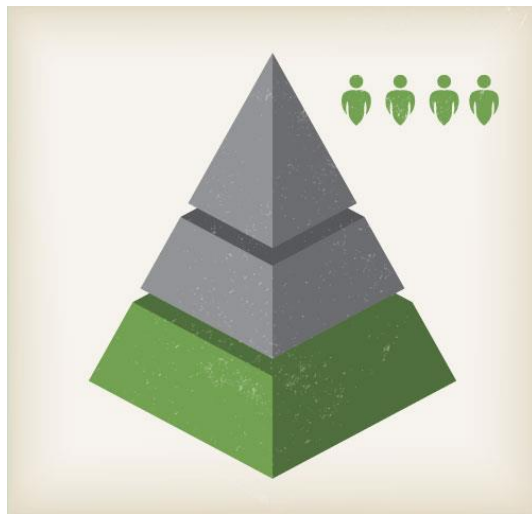
Det individuella riskbeteendet kan jämföras med det inom kriminalitet eller missbruk. Därför kan man använda mycket av den kunskap som redan finns inom det brottsförebyggande arbetet.

I bilaga 1 presenteras förslag på hur det praktiska arbetet bör läggas upp.

2.3 Generella förebyggande insatser – nivå 1

En bred insats för alla barn och unga i samhället. När man arbetar med alla unga, inte bara specifika riskgrupper, kommer några ur riskgrupperna att fångas upp. Ett brett spektrum av yrkesverksamma inom till exempel skola, fritids- och ungdomsverksamhet, förskola, hälsovård och föreningar bedriver ett generellt förebyggande arbete. Exempel: Det arbete som dagligen görs i Åstorp kommuns verksamheter.

2.4 Specifika förebyggande insatser – nivå 2

En mer målinriktad insats mot specifika problem eller unga i riskgrupper. Insatsen är resursorienterad och siktar på att erbjuda attraktiva alternativ. Skolpersonal, socialarbetare, poliser och andra som samverkar lokalt arbetar på den här nivån. Exempel: Lokala Brå och *det arbete som görs inom ramen för samverkansöverenskommelsen mellan Åstorps kommun och polisen*.

2.5 Individinriktade förebyggande insatser – nivå 3

En insats som riktar sig mot den enskilda individen som har ett riskbeteende. Insatsen går ofta hand i hand med förebyggande insatser mot riskgrupper. Insatsen kan handla om att utreda, anpassa erbjudanden och åtgärder som till exempel mentorer, stödpersoner, undervisningsstöd, praktikplats eller arbete. Exempel: Sociala insatsgrupper där socialtjänst, skola och polis samverkar och där också andra myndigheter kan ingå.

2.6 Genusperspektivets betydelse för insatserna

Beakta genusperspektivets betydelse för insatserna. Den lokala lägesbilden avgör vilka åtgärder kommunen bör vidta i sitt förebyggande arbete mot våldsbejakande extremism. Vid framtagandet av konkreta åtgärder spelar genusperspektivet en mycket viktig roll eftersom de våldsbejakande extremistiska grupperna i huvudsak utgörs av pojkar och män som av ideologiska skäl kan motsätta sig jämställdhet och flickors och kvinnors lika rättigheter. Gemensamt för alla grupper är att de kan hylla en aggressiv maskulinitet.

Med detta i åtanke bör åtgärderna målgruppsanpassas.

3. Uppgift

Arbetet ska bedrivas inom följande fokusområden:

- Samverkan och samordning internt och externt
- Utbildning av medarbetare i Åstorp kommun
- Stöd till anhöriga
- Stöd till berörda verksamheter
- Kommunens kontakter lokalt, regionalt, nationellt och internationellt
- Metodutveckling

3.1 Samverkan och samordning internt och externt

Åstorp kommuns arbete mot våldsbejakande extremism bygger på samverkan med andra aktörer i samhället. Det avser till exempel samverkan med polisen och Säpo men också med övriga civila samhället.

Redan existerande nätverk inom Åstorp kommun som till exempel brottsförebyggande rådet, fastighetsnätverk, sociala insatsgrupper ses som en resurs i arbetet.

Dialog ska föras med religiösa samfund i Åstorp i det förebyggande arbetet mot religiöst präglad våldsbejakande extremism.

I arbetet med att förhindra radikaliserings och våldsbejakande extremism är ett nära samarbete mellan myndigheter, organisationer och civilsamhället av största vikt. I möjligaste mån ska redan befintliga samarbeten utvecklas och fördjupas.

Åstorp kommun ska ha en arbetsgrupp mot våldsbejakande extremism som leds av säkerhetschefen. I gruppen kommer att ingå representanter från Kommunstyrelseförvaltningen, Socialförvaltningen, Bildningsförvaltningen, Samhällsbyggnadsförvaltningen, Räddningstjänsten samt kommunpolisen. Säkerhetschefen har ansvar för att samordna det strategiska arbetet tillsammans med arbetsgruppen och externa parter som till exempel polisen, föreningar, organisationer och trossamfund.

Samtliga förvaltningar har ett ansvar att arbeta med frågor kring våldsbejakande extremism inom sina verksamheter. Arbetet mot våldsbejakande extremism är en del av kommunens brottsförebyggande arbete som berörda förvaltningar ska avsätta resurser för.

Säkerhetssamordnaren är kommunens kontakt mot den nationella samordnaren

3.2 Utbildning av medarbetare i Åstorp kommun

Verksamheter i Åstorp kommun som berörs av våldsbejakande extremism behöver utbildningsinsatser. Genom ökad kunskap och utbildning av berörda förvaltningar och funktioner kan fler individer fångas upp.

En förutsättning för att arbetet med att motverka våldsbejakande extremism ska bli framgångsrikt är att kunskapsnivån höjs. En utbildning krävs för till exempel medarbetare inom skola, socialtjänst, arbetsmarknads- och fritidsverksamhet.

Nyckelpersoner som utses inom kommunen ska få särskild kompetenshöjande utbildning inom området ska för att kunna lämna stöd till anhöriga eller närstående. Extern samverkan med utbildning och information ska genomföras utifrån möjligheter och behov.

Nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism har på sin hemsida <http://www.samordnarenmotextremism.se/> ett metodmaterial som heter *Samtalskompassen*. Utbildningsmaterialet ger kunskap om olika extremistmiljöer, stöd för dialog med unga och stöd för lokala samverkansgrupper. Materialet syftar till att förebygga radikaliserings hos unga genom att, med hjälp av stödjande och förebyggande samtal, stärka ungas motståndskraft mot extrema budskap och visa på andra möjligheter till inflytande.

Arbetsgruppen mot våldsbejakande extremism kommer få i uppdrag att planera en grundläggande utbildning för medarbetare inom berörda verksamheter. Respektive förvaltning utser därefter nyckelpersoner som efter en fördjupad utbildning kan fungera som stöd och kontaktpersoner inom den egna verksamheten.

Säkerhetschefen har ansvar för att ta fram en långsiktig plan för kompetensutveckling inom området

3.3 Stöd till anhöriga

Anhöriga till personer som anslutit sig till våldsbejakande extremistmiljöer behöver ofta stöd vid en pågående radikaliseringsprocess men kan också spela en central roll i att hindra och motverka radikalisering. Oroliga anhöriga eller närstående ska enkelt kunna ta del av information om stöd från kommunen. Stödpersoner ska kunna utses om så önskas av drabbade anhöriga. I arbetet mot rekrytering till våldsbejakande extremistiska miljöer är det av stor vikt att tidigt ge stöd till drabbade anhöriga och till de som vill lämna de våldsbejakande miljöerna.

Skulle lägesbilden snabbt förändras mot ökat antal våldsbejakande extremister måste berörda verksamheter dessutom ha en plan och beredskap

för att möta aktuella behov. Det måste även finnas en plan för att möta behoven vid ett agerande av våldsbejakande extremism som uttrycks genom ett attentat och kan drabba många individer och verksamheter.

3.4 Stöd till berörda verksamheter

Kommunens verksamheter berörs på olika sätt av våldsbejakande extremism. Det kan handla om situationer som uppstår i skolmiljö, på fritidsgårdar eller i andra sammanhang. Genom arbetet mot våldsbejakande extremism ska stöd ges till förvaltningar och eventuellt andra aktörer för att dessa ska kunna orientera sig i sitt ansvar och se över lämpliga insatser.

3.5 Kommunens kontakter lokalt, regionalt, nationellt och internationellt

Inom arbetet mot våldsbejakande extremism ingår att bevaka och följa utvecklingen regionalt, nationellt och internationellt inom området.

3.6 Metodutveckling och uppföljning

Det är viktigt att kommunen följer utvecklingen av preventiva metoder och säkerställer att rätta metoder används för nå resultat i det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism.

Handlingsplanen antas av kommunstyrelsen och lokala brottsförebyggande rådet följer regelbundet upp arbetet.

Säkerhetschefen har ansvar för att handlingsplanen revideras en gång varje år

Bilaga 1 – Praktiskt arbete

Det vardagliga arbetet delas in i tre nivåer; grönt, gult och rött läge. Oavsett nivå ska arbetet bedrivas utifrån ett förebyggande och stödjande perspektiv.

Grön nivå: är ett normalläge där värdegrundsarbete, samtal och dialog syftar till att upprätthålla sunda åsikter och ett öppet och inkluderande samhälle. Insatserna är generella, det vill säga att de riktar sig till alla, till exempel på en skola, arbetsplats eller i en förening. I grönt läge pågår också omvärldsanalys och kunskapsspridning.

Ett aktivt arbete under grönt läge syftar till att tidigt upptäcka tecken på oro och att vara väl förberedd om något händer.

Tecken på oro i grönt läge kan vara:

- personer som ger uttryck för oro och en känsla av otrygghet
- tilliten brister mellan människor i kommunen
- klotter, klistermärken eller annat som riktar sig mot grupper i samhället förekommer grupper som känner sig diskriminerade
- individer eller grupper står utanför den sociala samhörigheten

Ett väl strukturerat arbete ger möjlighet att hantera eventuella störningar eller uppkommen oro.

Gul nivå: Vid gul nivå finns en identifierad problematik. Det kan vara signaler från en skola, polis eller socialtjänst om en förhöjd risk. Arbetet här inriktar sig på en specifik problematik och det kan bli aktuellt att kalla samman skolpersonal, poliser och socialarbetare för att samverka kring den identifierade problematiken.

Tecken på oro i gult läge kan vara:

- unga som signalerar åsikter och budskap genom våldsbejakande symboler och märken personer ger som uttryck för hat mot bestämda grupper
- osunda gängbildningar och sammankomster som kan kopplas till extrema organisationer
- ökning av mobbning eller trakasserier
- tilltagande skadegörelse och klotter

Dessa tecken innebär inte med automatik att det finns personer som radikaliserats men det finns en tydligt förhöjd risk och det är viktigt att det

dokumenteras för att underlätta eventuellt fortsatt arbete kring problematiken. Oro som bör lyftas i någon av kommunens samarbetsgrupper anmäls det till kommunens *trygghetscenter*.

Röd nivå: innebär det att det finns en tydlig och individriktad problematik. På röd nivå finns personer med ett uttalat riskbeteende som redan har, eller som löper stor risk att begå våldshandlingar eller annan kriminell verksamhet som går att koppla till hens ideologi eller åsikter.

Tecken på riskbeteende kan vara:

- individer som tillbringar mycket tid med att studera hemsidor, böcker och filmer med ett tydligt extremistiskt budskap
- personer som är inblandade i tydliga händelser med inslag av våld eller upplopp grundade i extrema åsikter
- personer som uppträder med tydliga märken och symboler som står för extrem ideologi personer som är inblandade i annan kriminalitet som kan kopplas till hens extrema åsikter
- Det kan vara svårt att avgöra vad som ska klassas som extrema och våldsbejakande åsikter men det kan till exempel vara:
- Intoleranta åsikter som förkastar demokratiska principer
- En konspiratorisk syn på människor och grupper till exempel judar, invandrare, kapitalister eller homosexuella
- Argumenterar för absoluta lösningar med tydliga våldsinslag
- Försöker att legitimera sina åsikter genom en stark misstro mot rådande samhällsordning

Utöver ovanstående kan man också se förändringar i en persons umgänge som kan tyda på en förhöjd risk:

- Isolering från både från vänner och familj
- Umgänge i nya kretsar som kan ge anledning till oro, till exempel kriminella gäng.
- Byter eller slutar med fritidsintressen.
- Uppträder aggressivt och lättprovocerat.

För att göra en riktig bedömning när det gäller oro kring en person eller grupp är det viktigt att värdera konsekvenserna av olika insatser. Det kan ibland till och med vara effektivare att vara passiv och inte ingripa alls men

för att göra den bedömningen krävs analys av olika möjligheter och scenarion.

En värdering av en konsekvens kan till exempel ta hänsyn till:

- Riskerar en insats att förvärra och stigmatisera individen och göra insatsen kontraproduktiv?
- Finns det risk att förlora viktiga sociala aktörer kring personen?
- Kan du ha missbedömt situationen och gjort övertolkningar? Har tecknen som skapat oron andra förklaringar eller orsaker?
- Kan ett passivt agerande leda till en normalisering?
- Finns det risk att situationen förvärras vid passivitet?

Vid beslut att vidta åtgärder finns en rad olika insatser som kan användas och som beroende på situation fungerar olika bra. Åtgärderna ska vara väl underbyggda och det ska finnas kunskap och förutsättningar för genomförandet.

Här följer några exempel för ett lyckat arbete:

Dialog - Samtalet bör alltid finnas med som utgångsläge oavsett på vilken nivå vi går in. Att bygga tillit och en relation är avgörande för hur väl vi ska lyckas i arbetet. Här är det viktigt att samtalsledaren är väl förberedd och klarar av att befinna sig i ett samtal där moralkompassen kanske pekar åt helt motsatt håll än hens egen.

Samverkan - Här kommer samverkansgrupper och etablerade samarbeten på prov. Ett väl utvecklat förarbete leder till ett smidigt och framgångsrikt handlande.

Nätverk - Genom att i förväg uppjobba professionella nätverk har man god tillgång till en bred kunskapsbank när behov uppstår

Information - Det är viktigt att i förväg veta vem och vilka som bör delges information i ett ärende. När ska till exempel polis kopplas in? Vem på socialen är ansvarig för den person det gäller? På vilket sätt ska skolan inkluderas?

Stödinsatser - Vilket stöd behöver personen eller personerna för att riskerna ska minska? Här krävs ett brett övergripande förebyggande arbete, det gäller att vara vidsynt och se en rad olika möjligheter och aktörer. Till exempel är arbetsförmedling och försäkringskassa ofta viktiga aktörer för att bryta isolering och arbetslöshet. Har vi kunskap om vilka personer som finns inom familjen eller vänkretsen som är viktiga? Finns det någon myndighetsperson som har ett högt förtroendekapital som är värd att kontakta?

Referenslista

Ds 2014:4. *Våldsbejakande extremism i Sverige - nuläge och tendenser*
<http://www.regeringen.se/49bb8c/contentassets/a76118e6b4fc49bfba45804f6bb3c956/valdsbejakande-extremism-i-sverige--nulage-och-tendenser-ds-20144>

SOU 2013:81. *När vi bryr oss - förslag om samverkan och utbildning för att effektivare förebygga våldsbejakande extremism.*
<http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2013/12/sou-201381/>

Nationella Samordnaren mot extremism.
<http://www.samordnarenmotextremism.se/>

Orostelefonen mot radikaliserings, Rädda barnen.
<https://www.raddabarnen.se/vad-vi-gor/mer-om-vad-vi-gor/annu-mer/orostelefonen/>

Sveriges kommuner och landsting. (2010). *Lokala insatser mot våldsbejakande politisk extremism*. ISBN: 978-91-7164-591-3

<http://samtalskompassen.samordnarenmotextremism.se/metod/forebyggande-arbete/>
http://media.samordnarenmotextremism.se/2015/12/tolv_rekomendationer_lokal_handlingsplan_151214.p